

УДК 821.161.2.09'06

ББК 823 (4 Укр)

НЕЗАБУТНІЙ ПАВЛО ДОБРЯНСЬКИЙ**М. Б. Хороб***Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
кафедра української літератури;**76000, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57; тел. 0(342+)59-60-74*

*У рецензії проаналізовано щойно видану в Івано-Франківську книгу
“Вічний Павло: Спогади. Інтерв'ю. Листи”.*

Ключові слова: *книга спогадів, письменник-гуморист, різновиди
сміху, Павло Добрянський*

Гумористами й сатириками не стають, ними народжуються і, як правило, вони ніколи не зраджують цього жанру. Бо це – від Бога, від батьківських-материнських генів, на які накладається життєвий досвід, літературна наука і школа національного та світового красного письменства. А ще – постійна праця над своїм інтелектуально-професійним рівнем. Цьому сприяють спонтанні, випадкові найчастіше, рідше – заплановані зустрічі-розмови з людьми, відбір почутого, побаченого, що дає матеріал для гуморесок, веселих бувальщин, фейлетонів тощо.

Психологія творчості – річ складна, і в кожного письменника вона своя, глибоко індивідуальна. І далеко не кожен реципієнт, читаючи вже опубліковану чергову книгу письменника-гумориста, здатен відчутти, скільки роздумів, переживань, загалом важкої творчої праці затрачено на той чи інший, навіть невеликий за кількістю рядків твір... Адже головне у цьому літературному жанрі – сміх: добродушний, щирий і безпосередній, легкий і світлий чи викривальний, здатний вказувати на вади людські або суспільні.

Здається, інакше й бути не може, бо гуморист мусить бути найперше людиною доброю і водночас мудрою, тонкою і делікатною, власне, спрямованою робити людей “добрішими”. І десь на якомусь метафізичному, від нас незалежному рівні, має художник гумористичного жанру ще й дуже красномовне прізвище, яке й відбиває не лише зовнішню, а, що головне й дивовижно, – внутрішню сутність людини: Добрянський. Саме таким і постає наш (незабутній для прикарпатців та й усієї читаючої України), Павло Казимирович як один зі всіх спогадів про нього* (письменників, колег по перу – від молодого гілки забрунь-

**Вічний Павло: Спогади. Інтерв'ю. Листи / Упор. Євген Баран. – Івано-Франківськ: Типовіт, 2012. – 138 с.)*

кованого таланту, скажімо Лесі Шмигельської, до відомих, давно утверджених в літературному процесі Галини Турелик, Неоніли Стефурак, Ярослава Дорошенка (на жаль, уже за межею) Олександра Смоляка чи Степана Процюка, Ольги Бабій, Михайла Андрусика, Ольги Слоньовської та ін., так і з інтерв'ю, епістолярію, родинного фотоархіву.

Кожен із названих чи не згаданих авторів книги пам'яті писав не з примусу (мовляв, так потрібно), а з потреби душі виразити Словом свої почування, своє бачення і сприйняття цієї високодуховної творчої особистості, яка на важких життєвих дорогах зуміла не втратити своєї серцевини – доброти і щирого прагнення зробити людей кращими, а своїм художнім сміхом продовжити їхнє життя, зменшити в ньому гіркоти, відчаю, болю, яких так багато докруз... Ось чому запам'ятовуються авторські міні-характеристики, інколи майже афористично схоплені згустки виявів характеру, заголовки-концепції, за якими знову і знову згадується Він: *«Людина-усмішка»* (Ганна Дорошенко), *«Президент українського гумору»* (Василь Рябий), *«Вічний Павло»*, *«Веселий Аптекарь»* (Євген Баран), *«Батько Прикарпатського гумору»* (Василь Бабій), *«Вибраний творити добро»* (Орест Князький), який *«...Учив любити життя»* (Любомир Михайлів), *«Людина, що зуміла не постаріти»* (Степан Процюк), *«Світив душею й посмішкою...»* (Ярослав Ткачівський), *«Золоті душі людина»* (Ольга Слоньовська), *«...Шляхетний добротворець»* (Любов Ободянська) чи *«Прекрасен сміх, що не тримає зла!»* (Іван Павліха), *«Зустріч з цим чоловіком була для мене знаковою»* (Неоніла Стефурак). І хто бодай раз здивався із Павлом Казимировичем Добрянським, не може не погодитися із цими напрочуд місткими й влучними спостереженнями, які весь час доповнюються, додають до одразу схопленого, знаного нові сторони душі автора прозових гумористичних книг: *«Сиджу собі та й думаю»*, *«Лепеха в раю»*, *«Електронна сваха»*, *«Веселе гроно»*, *«Нептун у коморі»*, *«Чоколадовий капелюх»*, *«Всякий молодець на свій взірєць»*, *«Кіндрат Гичка увіковічується»* та інші (уже заголовки яких засвідчують закоріненість в народні джерела, народні характери).

Тут і «вишуканість» й «інтелігентність», «далекоглядність» й «мудрість», «безкорисливість» та «сміливість». І цьому віриш. Бо сказані такі гарні слова-характеристики не тому, що про тих, кого вже нема, прийнято говорити тільки добре й хороше, а тому, що Павло Казимирович і справді був таким, що засвідчують різні епізоди-зустрічі, так щиро й доречно описані авторами спогадів.

Відкривавчими будуть і ретроспекції Галини Турелик навіть для тих, хто й справді знав Павла-гумориста. Як початок маленької новели, у назві якої головний її нерв: *«Він не любив чорної барви»*, авторка тут же аргументує, звідки така нелюбов до темної кольористики. Адже нею

був переповнений чекіст із повісті «Веселий аптекар», який “Творив чорні діла, носив чорну шкірянку... Коли в трагічному тридцять третьому люди вмирили з голоду, він жер чорну ікру, пив чорну каву з коньяком і за найулюбленіший транспорт вважав “чорного ворона”. Особистісне (Павло Добрянський дізнався про місце поховання його батька, знищеного енкаведистами) переплелось із загальнолюдським, із трагічними сторінками української історії, давши невігаданий матеріал для їдкої сатири, в якій не лише концепт критики сталінського соціуму, а й глибокий біль за безневинні жертви геноциду. Звідси мотивація, чому “любив Павло лише чорноту ріллі”, працю на ній до самозабуття, “світанкові співи пташок і безліч інших приємностей сільського побуту” (с.73)*. Співпраця не на одній ділянці літературної справи, постійне спілкування дозволило поетесі (як і кожному з вищезгаданих авторів) мати в спогадах с в о г о Павла Добрянського (“Він – питомий українець: м’який, романтичний, непоквапний, оточений могутнім силовим полем мудрості й вірності, доброзичливості і жартівливості”) (с. 73).

Не менш цікавими й справді “знаковими” є спомини Неоніли Стефурак чи Ольги Слоньовської, де розкодовується заголовок на невеличкій площі, але з таким містким, наповненим важливістю деталей змістом, з новими, свіжими нюансами відомостей про цього зовні “веселого”, “доброзичливого” чоловіка, а насправді глибокого психолога, який добре розумівся в людях, та ніколи не виставляв напоказ своїх особистісних страждань і драматично-трагедійних зламів.

Виділяється своїм ґрунтовним фаховим аналізом запропонована до книги чи не єдина в своєму роді розвідка Любові Ободянської, в якій навіть на основі осмислення кількох видань гумориста даються глибокі спостереження над поетикою письменника. Вона буде доброю основою для подальших досліджень студентів чи аспірантів, яким імпонуватиме саме цей різновид літератури і власне творчий доробок (до двох десятків книг) Павла Казимировича Добрянського.

А як добре, що Євген Баран (літературознавець, критик, есеїст, голова Івано-Франківської обласної організації Національної Спілки письменників України, він і упорядник та ініціатор цього видання) все-таки встиг зробити інтерв’ю з письменником до його поважного ювілею, до 80-ліття ювілею, доречно розмістивши його і в цій книзі-пам’яті. Змістовні, продумані запитання спонукали до розкриття цілого комплексу важливих проблем, пов’язаних із творчою індивідуальністю письменника-гумориста. Власне, суттєві, а не поверхові відповіді тоді ще ювілянта вияскравили не такого простого, знаного “веселого аптекаря”, а глибокого художника гумористичного жанру, у якого завжди була чітка суспільно-громадянська позиція. Тому й болить його доля сього-

* Покликаючись на рецензоване видання, тут і далі зазначатимемо лише сторінку.

нішньої творчої еліти України, загалом майбутнє народу, відсутність загального оприлюднення здобутків нинішніх гумористів-сатириків в уже начебто незалежній державі, складне становище рідної літератури й культури, “наступ на саму українську мову”...Звідси як закономірні сприймаєш громадянські зізнання Павла Добрянського, бо вони близькі й тотожні кожному свідомому українцеві: “Хочу впевнитися, що український народ у своїй більшості не дозволить нагнути себе до землі й силоміць натягти нове ярмо на шию” (с.84).

Творчий реципієнт переконається вкотре в не випадковості появи на світ Божий, ознайомившись із інтерв'ю, шістдесятника-прозаїка, бо дуже вже красномовні засади, джерела його гумористичного таланту (подільський край Степана Руданського, схильність земляків до “веселого слівця”; закодованість жарту в характерах насамперед батька-жартівника, комедійного сільського актора, та й матері, улюблені вчителі комедійного жанру Остап Вишня, не менш талановитий самобутній письменник Василь Чечвянський, репресований рідний брат Павла Губенка; а згодом і відомі всім любителям жартівливого слова Олександр Ковінька, Павло Глазовий, Олег Черногуз)... Усі вони постають крізь своє, особистісне сприйняття П. Добрянського як таланти з народу, здатні впливати на початкуючих (та й не тільки) любителів сміху... А ще постійна, хоча й спонтанна, школа близьких йому за духом майстрів світової сатири й гумору – Ярослава Гашека з його вічним бравим солдатом Швейком, А. Доде, Чарльза Діккенса, Марка Твена, Шолом Алейхема та ін. Усе це, як і сама книга «Вічний Павло», дозволить поглибити погляд на цей різновид красного письменства не лише в особі незабутнього Павла Добрянського, а й загалом гумористично-сатиричного цеху України ХХ століття.

Адже і листування, що становить окремий розділ у книзі спогадів, заслуговує на належну увагу. З нього постає Павло Добрянський відомий не лише в прикарпатському регіоні, а й в усій Україні, що засвідчує вагомий і цікавий епістолярій з колегами по перу (Миколи Білкуна, Володимира Барни, Олега Черногуза, Віктора Баранова з Києва, Богдана Бастюка з Тернопільщини, Володимира Рабенчука, Анатолія Бортняка з Вінниці, Івана Сварника і літературознавця й критика Тараса Салиги зі Львова, Дмитра Кешелі із Закарпаття, а також листівка і вагома записка від також незабутніх Романа Федоріва і Тараса Мельничука).

Тож нехай, попри смуток і жаль з приводу відходу в інші світи Павла Казимировича Добрянського, залишається з його читачами, прихильниками його таланту оте вічне – «Сміймося, допоки сміється!»

Стаття надійшла до редакційної колегії 22.11.2012 р.

*Рекомендовано до друку докт.філол.наук, професором **Мафтин Н.В.**,
докт.філол.наук, професором **Крисию Б.С.** (Львів)*

UNFORGETTABLE PAUL DOBRYANSKY

M. B. Horob

*PreCarpathians National University by Vasyl Stefanyk;
department of Ukrainian literature;
76000, Ivano-Frankivs'k, Shevchenko str., 57; ph. +380 (342) 59-60-74*

*In a review the just given out is analyzed in the Ivano-Frankivs'k book
"Eternal Paul: Flashbacks. Interview. Leaves".*

Key words: *book of flashbacks, writer-humorist, varieties of laughter,
Paul Dobryansky*